

I Grevens spor. Botaniske vandringer i Rotvollparken

Av Jan P. Breida

13 år gamle Jens var interessert i planter. Det var moro å samle dem i herbarium, bestemme navn og type. På høydedraget syd for asylparken på Rotvoll var han ofte, der var det slik en variert flora av små vekster og mektige trær som han ikke så andre steder. En sommerdag kom han hjem med en slags gressplante. Først senere oppdaget han at det var *hvitfrytle* han hadde funnet, *luzula luzuloides*. Gutten het *Jens Holmboe*, senere botaniker og professor ved Bergens Museum 1914-25. Da han fant planten 30. juni 1893, var faren reservelege ved Rotvoll psykiatriske sykehus.

Det gikk over 60 år. To kjente forskere vandret en sommerdag 1954 rundt på det samme høydedraget mellom asylparken og jernbanelinja (til Meråker). Det var botanikerne *Rolf Nordhagen* og *Olav Gjærevold*. Den første var professor og leder for Botanisk Hage og Botanisk Museum i Oslo, den andre var konservator ved Vitenskapsmuseet i Trondheim. De hadde sett Jens' hvitfrytle i Bergensherbariet, og ville finne ut om den fremdeles fantes på Rotvoll. Dessuten ønsket de å undersøke om det ennå kunne spores rester etter grev Schmettows landskapshave som syntes å ha ligget nettopp her. De visste fra forsk-

ning ellers i Norden at det var en sammenheng mellom landskapshaver ved slott og herregårder og forekomsten av hvitfrytle. I de romantiske landskapshavene skulle det helst være frodige grønne gressvoller i de skyggefulle partiene mellom buskene og trekronene. Nordhagen hadde funnet ut at det allerede fra slutten av 1700-tallet var mulig å innføre spesielle hardføre frøblandinger av f.eks. hvitfrytle fra Tyskland, også kalt «skyggegress». Nå ønsket de å få bekreftet at Schmettow var blant dem som benyttet seg av denne muligheten til å friske opp sin landskapshage med en særegen parkflora.*

Nordhagen var ellers ikke i tvil om at de hadde funnet landskapshaven. Flere større eiketrær, lerker, graner osv måtte være fra Schmettows tid. Han beskrev tresamlingen som en typisk skyggefull «lund» med et nettverk av ganger i landskapsstil. Langs en sti kom de til en høyde og oppdaget grunnmuren til det som på grevens tid kunne vært et «tempel» eller en paviljong. Ved et av de største lerketrærne fant de endelig «skyggegress», bl.a. *Luzula luzuloides* - hvitfrytlen! Nordhagen var ikke i tvil om at den

*. Les mer om dette i «Blyttia, Norsk botanisk forenings tidsskrift», nr. 2 og nr. 4, 1954.

stammet fra Schmettows tid. Greven hadde skaffet seg frø av hvitfrytle etc. og latt sin gartner så det ut mellom stammene i «lystskoven». Nå stod planten foran dem som et kulturminne, mer enn 150 år gammelt.

Siden har det atter gått nesten 60 år. På vegne av *Årbok for Strinda historielag* vandret forfatteren inn i Rotvollsparken den 2. juli 2013, forsvarlig guidet av botaniker Thyra Solem og Ragnhild Lande. Vi var også på «søk» etter Schmettows gamle «Lystskov». Langs bakken var det vanskelig å få øye på den, selv om vi på grensen til asylparken så en tørrlagt kanal med en gammel stenbro. Lenger oppover i skråningen var det derimot ingen romantiske, slyngede stier å se, og heller ikke rester etter lysthus og æresporter. På Nordhagens tid beitet hester her, nå var terrenget lite i bruk og bar preg av tilgroing. Den opprinnelige parken var skjult, og vi tenkte ikke å begynne som arkeologer.

Men vi så blandingsskog med større variasjon av arter enn på noen av de andre Rotvoll-haugene. Enkelte trær virket imponerende i høyde og omfang. Vår botaniker slo fast at flere av dem måtte være svært gamle, det kan slett ikke utelukkes at de var fra grevens tid. Med kamera og notatblokk førte Thyra oss ivrig mellom svære eiker, hengebjørker og seljer. Vi stanset foran en staselig gammel hengeask, en ditto berlinerpoppel, spisslønn og ærverdige lerketrær, en diger alm, hestekastanje, edelgran. Her

Edelgran (*Albies alba*), omkretsen er større enn vi kan favne. Foto: Thyra Solem.

var en samling trær som minnet sterkt om den beplantning som Dons fortalte om for 140 år siden. (se kildelista s.52). Vi opplevde foran oss et kulturminne bestående av levende vekster som nedstammet direkte fra grev Schmettows «lystskov» og landskapskage på Rotvoll.

Vandringen nådde et høydepunkt da vi etter en tids leting endelig fant en samling Thyra straks kunne fastslå var hvitfrytle, *Luzula luzuloides*! Den lå ganske riktig, som Nordhagen hadde beskrevet, noen meter ovenfor et kjempestort lerketre.

Hvitfrytle - *Luzula luzuloides*.
Foto: Eli Fremstad.